

Indledning

Formålet med dette dokument er at oplyse om rammerne for det tilsyn med undervisningsmiljøet, som jf. undervisningsmiljølovens § 7e gennemføres af Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM. Dokumentet skal både fungere som information til alle de uddannelsessteder der er omfattet af tilsynet, og som et styringsredskab for DCUMs planlægning, udførelse og opfølgning på tilsyn. Dokumentet giver således et samlet billede af tilsynet.

DCUM udarbejder desuden en tilsynsplan, som beskriver indhold i tilsynene nærmere, herunder også antal og fordeling af tilsyn. Tilsynsplanen revideres årligt og er tilgængelig for offentligheden.

Formål med tilsynet

Tilsynet tjener et informativt formål. Det betyder at formålet med tilsynet er at oplyse skoler om de love og regler, som skal sikre elever og studerendes ret til et undervisningsmiljø der er sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Derfor fører DCUM tilsyn med, om skolerne overholder bestemmelserne i undervisningsmiljølovens kapitel 1, 1a, 3 og 4.

Området er dækket og reguleret af flere lovgivninger og bekendtgørelser som rækker ud over undervisningsmiljøloven. Det betyder, at tilsynet også omfatter love og regler som ikke er beskrevet i undervisningsmiljøloven, men som har betydning for elever og studerendes undervisningsmiljø.

Uddannelsessteder og -steder

DCUM fører tilsyn med alle uddannelser som skal følge undervisningsmiljøloven. I det følgende vil termerne 'uddannelsessteder' og 'uddannelsessteder' blive anvendt.

Uddannelsestype: Alle uddannelser, der er omfattet af undervisningsmiljøloven inddeler DCUM i 5 uddannelses typer i forbindelse med tilsyn. Dette er gjort for at kunne fordele standardtilsyn forholdsmæssigt mellem de forskellige typer af uddannelsessteder. Uddannelses typerne er

1. Grundskoler
2. Ungdomsuddannelser
3. Voksen-videregående uddannelser
4. voksensuddannelsesinstitutioner
5. Øvrige skoler. Øvrige skoler består for eksempel af produktionsskoler, højskoler og daghøjskoler.

Uddannelsessted: Et uddannelsessted refererer til en fysisk adresse, som enten kan huse en hel uddannelsesinstitution eller en afdeling af en uddannelsesinstitution. DCUM fører tilsyn med den/de dele af en uddannelsesinstitution som udbydes på det konkrete uddannelsesstedes adresse.

Tilsynets fokusområder

DCUM fører tilsyn med kapitel 1, 1a, 3 og 4 i undervisningsmiljøloven. I denne skrivelse omtales disse 4 kapitler som tilsynets fokusområder.

Af kapitel 1 fremgår formålsbestemmelsen for undervisningsmiljøloven, som beskriver rettigheder og pligter i forbindelse med et godt undervisningsmiljø.

Kapitel 1a gælder kun for grundskoler og ungdomsuddannelser og beskriver, hvordan skolerne skal forebygge og håndtere mobning eller lignende.

Af kapitel 3 fremgår det, at elever og studerende har mulighed for at vælge undervisningsmiljørepræsentanter til at varetage deres interesser. Også rammerne for udvælgelsen og for arbejdet fremgår af kapitlet.

Af kapitel 4 fremgår reglerne om undervisningsmiljøvurderingen.

Kapitlerne beskrives nærmere i den årlige tilsynsplan.

Værdier og principper

DCUMs værdigrundlag og principper ligger til grund for hele tilsynsfunktionen, uanset hvilke overvejelser der er bag beslutningen om at udføre det enkelte tilsyn. Værdigrundlaget og principperne skitserer formålet med arbejdet og arbejdets udmøntning.

Tilsynets værdigrundlag og principper tager udgangspunkt i DCUM's overordnede værdier, generelle forvaltningsretslige principper, undervisningsmiljøloven, FN's børne- og menneskerettighedskonvention og formålet med tilsynet.

Værdigrundlag

Alle elever og studerende har ret til et godt undervisningsmiljø der foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. DCUM vil sikre et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø for alle elever og studerende, som er omfattet af undervisningsmiljøloven. DCUM vil bestræbe sig på at føre tilsyn med så mange elever og studerende som muligt inden for de rammer, der er fastsat i undervisningsmiljøloven.

DCUM ønsker både, at tilsynet får en udviklende effekt for praksis og samtidig er med til at påvirke den politiske dagsorden til gavn for elever og studerendes undervisningsmiljø. Tilsynet skal derfor fokusere på tendenser indenfor undervisningsmiljøet i Danmark samt være med til at formidle viden om, til og for praksis. DCUM ønsker kontinuerligt at blive klogere på hvad der kendetegner et godt undervisningsmiljø, samt hvordan det udvikles og opretholdes.

DCUM anser inddragelse af elever og studerende i skolens arbejde undervisningsmiljøet som en forudsætning for at skabe et godt undervisningsmiljø. Tilsynet bestræber sig derfor på, at elevernes og de studerendes stemme bliver hørt i alle tilsynssager. Herved understøttes således også FN's børnekonvention, artikel 3, 6 og 12, som fremhæver menneskets ret til ytringsfrihed samt barnets tarv, herunder retten til at blive hørt og ret til liv.

DCUM lægger vægt på, at tilsynet kendetegnes ved tydelighed, tillid, samarbejde og gennemsigtighed.

Principper for tilsynet

Principperne for tilsynet er de konkrete metoder, som udspringer af tilsynets værdigrundlag.

DCUM undersøger væsentlige forhold

DCUMs tilsyn vil tage udgangspunkt i væsentlige forhold for elever og studerendes undervisningsmiljø. Det betyder, at der fokuseres på forhold, som er centrale for at sikre et godt undervisningsmiljø. DCUMs vurdering af, hvilke forhold der er centrale for at sikre et godt undervisningsmiljø, bygger på undervisningsmiljølovens indhold, andre relaterede lovgivninger og reglementer samt forskningsbaseret viden om elever og studerendes undervisningsmiljø.

DCUM har fokus på forhold som har praksisbetydning for mange

DCUM bestræber sig på at formulere tilsynsplanerne på en måde, så resultaterne fra de enkelte tilsyn kan overføres på tværs af uddannelses typer. DCUM kan føre tilsyn med konkrete forhold som en del af et spontant tilsyn, hvis DCUM vurderer, at det konkrete forhold har en generel betydning for at opretholde et godt undervisningsmiljø for mange elever og studerende på det pågældende uddannelsessted eller på tværs af uddannelses typer. Tilsynet fokuserer både på om forholdene er med til at sikre et godt undervisningsmiljø, og hvordan de i så fald bidrager til eller ikke bidrager til et godt undervisningsmiljø.

DCUM udarbejder en tilsynsplan for årets tilsyn

Hvert år udarbejder DCUM en tilsynsplan for det kommende års tilsyn. Tilsynsplanen indeholder en uddybende beskrivelse af, hvad DCUM fører tilsyn med i forhold til de enkelte kapitler i undervisningsmiljøloven, en beskrivelse af, hvad DCUM anser som god praksis på disse områder samt lister over de dokumenter, som indhentes fra de enkelte uddannelses typer i forbindelse med tilsyn. Planen bidrager således til at skabe ensartethed og mindske ressourcforbruget i forbindelse med gennemførelse af tilsyn. Uddannelsesstederne vil kunne anvende tilsynsplanen som rettesnor, og tilsynsplanen bidrager dermed også til gennemsigtighed og til udbredelse af den praksis, som aktuelt anses for at være den bedste i forhold til undervisningsmiljøet.

DCUM bestræber sig på smidig sagsbehandling

DCUM bestræber sig på at føre tilsyn på en måde, så uddannelsesstedet ikke skal anvende unødvendige ressourcer i forbindelse med tilsynet. DCUM anlægger en praktisk tilgang til uforudsete forhindringer og undersøger ikke forhold ved uddannelsesstedet udover hvad formålet tilskriver.

DCUM offentliggør hovedpointerne fra de førte tilsyn

Hovedpunkterne i tilsynets resultater og afgivne anbefalinger opsummeres anonymiseret i DCUMs årsberetning, som offentliggøres ultimo hvert år. Desuden anvendes DCUMs øvrige kommunikationsplatforme, hvor dette findes relevant.

Formidling og offentliggørelse er med til at udbrede relevant viden om mangler og bedste praksis, som er blevet indsamlet i forbindelse med gennemførelse af tilsynet, med henblik på at inspirere alle uddannelsessteder til at udvikle deres undervisningsmiljø. Desuden betyder offentliggørelsen af væsentlige pointer også, at elever og studerende har mulighed for at holde sig orienteret i forhold til de krav og forventninger, som de med rette kan have til deres undervisningsmiljø.

Uddannelsesstederne skal vurdere, om en analyse af undervisningsmiljøet, som er udfærdiget på baggrund af DCUM's tilsyn, er omfattet af krav til offentliggørelse på uddannelsesstedets hjemmeside i medfør af "lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v."

DCUMs tilsyn skal bidrage til at styrke viden i praksis

DCUM tager udgangspunkt i, at et godt undervisningsmiljø er et fælles ansvar mellem skole, elever/studerende samt forældre og forvaltning, hvor dette er relevant i forhold til det pågældende uddannelsessted. Tilsynsanalysen vedrørende det konkrete uddannelsessted skal indeholde en vurdering, som både beskriver de positive og eventuelle negative forhold ved skolens undervisningsmiljø. Analysen skal indeholde anbefalinger, som kan anvendes af uddannelsesstedet til at forbedre og udvikle undervisningsmiljøet.

DCUMs tilsyn er baseret på et skriftligt grundlag

DCUM baserer sit tilsyn på et udelukkende skriftligt grundlag, som det står beskrevet i undervisningsmiljøloven. Det betyder, at DCUM vurderer undervisningsmiljøet ud fra skriftligt materiale, som allerede forefindes hos den enkelte undervisningsinstitution.

Materialet antages som udgangspunkt at kunne give et repræsentativt og troværdigt indtryk af undervisningsmiljøet. I tilfælde hvor DCUM ikke vurderer, at det eksisterende, skriftlige materiale er tilstrækkeligt eller troværdigt, kan DCUM bede uddannelsesstedet om at producere materiale ved f.eks. at fremsende spørgeskemaer, som uddannelsesstedet skal udfylde.

DCUM er gennemsigtig i forhold til rammerne for tilsyn

DCUM offentliggør nærværende dokument, som beskriver de overordnede rammer for tilsynet. Ligeledes offentliggøres tilsynsplanen, som beskriver hvilke fokusområder og temaer DCUM har valgt for det indeværende år. DCUM offentliggør ikke navnene på specifikke uddannelsessteder, som indgår i tilsynet. DCUM anbefaler, at uddannelsesstederne overvejer, hvorvidt en analyse af undervisningsmiljøet, udfærdiget på baggrund af DCUM's tilsyn, er omfattet af krav til offentliggørelse på uddannelsesstedets hjemmeside i medfør af "lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v."

DCUM har fokus på at styrke og udvikle eget tilsyn

Med henblik på at styrke og udvikle tilsynets rammer samt udførelsen af de enkelte tilsyn arbejder DCUM kon-tinuerligt med egen praksis i forbindelse med tilsynsopgaven. DCUM er desuden løbende opmærksom på samfundsmæssige og retslige ændringer, som kan have betydning for tilsynet.

DCUM indhenter elevernes og studerendes perspektiv

Eleverne og studerende er daglige brugere af undervisningsstederne lige som medarbejderne. Medarbejdernes retssikkerhed er beskyttet af en lang række regler om arbejdsmiljø og klage/reaktion herover, men elever og studerende er derimod som udgangspunkt ikke sikret reaktionsmuligheder, som specifikt og situationsuafhængigt varetager deres interesse i undervisningsmiljøet bortset fra regler om klage over mobning i grundskoler og på ungdomsuddannelser.

DCUM vil i forbindelse med tilsyn derfor påse, at uddannelsesstedet inddrager eleverne og de studerende i de forhold, det er hensigtsmæssigt. DCUM indhenter selv oplysninger fra elever og studerende, hvis dette ikke er sket.

Planlægning

Planlægningen af tilsynet omfatter årligt en række elementer, som uddybes i kommende afsnit. Der er tale om kvalificering af de fire fokusområder: udarbejdelse af temaer, valg af dokumentation, valg af tilsynsform og udvælgelse af uddannelsessteder.

Fokusområder

DCUM har fire fokusområder, som danner rammen for DCUMs tilsyn. Fokusområderne følger kapitel 1, 1a, 3 og 4 i undervisningsmiljøloven som nævnt i indledningen.

Fokusområderne bliver nærmere beskrevet i den årlige tilsynsplan. Som udgangspunkt fører DCUM tilsyn med alle fire fokusområder ved hvert tilsyn. DCUM kan for det enkelte tilsynsår vælge at have et overvejende fokus på et enkelt fokusområde eller visse af fokusområderne. Forskningsbaseret viden om elever og studerendes undervisningsmiljø, mediesager og henvendelser modtaget af Den Nationale Klageinstans mod Mobning kan underbygge tilsynets valg af fokusområde(r). Hvordan DCUM vælger at prioritere i forhold til de fire fokusområder, vil blive beskrevet i den årlige tilsynsplan, som offentliggøres.

Temaer

Temaer udarbejdes årligt og offentliggøres i tilsynsplanen. Temaerne udarbejdes i overensstemmelse med tilsynets værdier, principper og fokusområder. Forskning, mediesager, henvendelser i Den Nationale Klageinstans mod Mobning og politiske beslutninger er alle parametre, som kan danne grundlag for temaer. DCUM kan fastsætte temaer, som går på tværs af de fem uddannelsesstyper, og/eller temaer, som er specifikt relevante for enkelte uddannelsesstyper eller uddannelsessteder.

Dokumenttyper i det skriftlige tilsyn

Det er forskelligt, hvilke målinger og undersøgelser de angivne uddannelsesstyper har lovgivningsmæssig pligt til at udarbejde, og derfor varierer det tilsvarende, hvilke dokumenter DCUM adspørger i forbindelse med et tilsyn. Desuden kan de adspurgte dokumenter variere afhængigt af, hvilke temaer og fokusområder DCUM har valgt at fokusere på det pågældende år.

Som tidligere beskrevet vil det i forbindelse med et konkret tilsyn også kunne forekomme, at DCUM beder om materiale udarbejdet specifikt til formålet, hvis dette findes relevant eller nødvendigt.

Tilsynsformer

Hvert år anslås det, hvor mange tilsyn der kan foretages det pågældende år. DCUM forde-
ler antallet af tilsyn på tre tilsynsformer, som beskrives her:

Standardtilsyn

Standardtilsynet udgør ca. 60% af det samlede antal tilsyn, som DCUM foretager på et år. Formålet med et standardtilsyn er at tage en stikprøve af undervisningsmiljøet på danske uddannelsessteder. Uddannelsesstederne udvælges tilfældigt i forhold til antal uddannelsessteder inden for hver uddannelsesstype. I et standardtilsyn påser DCUM uddannelsesstedets forankring af bestemmelserne i kapitel 1, 3 og 4 samt kapitel 1a for grundskoler og ungdomsuddannelser. Dette kunne f.eks. være at undersøge kvaliteten i uddannelsesstedernes undervisningsmiljøvurdering.

Spontane tilsyn

Spontane tilsyn udgør ca. 30% af det samlede antal tilsyn. Formålet med spontane tilsyn er at føre tilsyn med uddannelsessteder, hvor DCUM har en formodning om, at der er udfordringer med undervisningsmiljøet. Det betyder at de skoler som udvælges til spontane tilsyn, udvælges på baggrund af en risikobaseret antagelse. DCUM bygger hovedsageligt en sådan antagelse på indkomne klager og henvendelser fra elever, studerende og forældre, men antagelsen kan også bygge på mediesager, trivselsmålinger og resultater fra undervisningsmiljøvurderingen. Enhver formodning om et u hensigtsmæssigt undervisningsmiljø vil altid blive belyst ud fra en faglig vurdering. Når DCUM foretager et spontant tilsyn, påser DCUM uddannelsesstedets forankring af bestemmelserne i kapitel 1, 3 og 4 samt kapitel 1a for grundskoler og ungdomsuddannelser. Desuden lægges der ved spontane tilsyn særlig vægt på de konkrete forhold ved undervisningsmiljøet, som formodes at være udfordret.

Opfølgningstilsyn

Opfølgende tilsyn udgør ca. 10% af det samlede antal tilsyn. Disse tilsyn har til formål at følge op på bestemte forhold, der har betydning for undervisningsmiljøet, men som (endnu) ikke er i orden på det pågældende uddannelsessted. For eksempel kan det være forhold, som uddannelsesstedet er i gang med at forbedre, men ved tilsynstidspunktet for det første tilsyn endnu ikke har forankret. Det kan også være, at DCUM i forbindelse med lukningen af tilsynssagen beslutter at føre tilsyn igen f.eks. om 1 år, for at følge uddannelsesstedets udviklingsarbejde med at sikre, udvikle og skabe et godt undervisningsmiljø eller i forhold til konkrete mangler ved tilsynet.

Gennemførelsen af tilsynet

Hvert år udarbejder DCUM en konkret liste over de uddannelsessteder, som DCUM forventer at føre tilsyn med det pågældende år inkl. tidspunkter for tilsynet. Listen vil ikke være tilgængelig for offentligheden.

Før

Uddannelsesstederne kontaktes via et åbningsbrev, som beskriver hvilket tilsyn DCUM foretager på det konkrete uddannelsessted, hvilke dokumenter DCUM adspørger og et tidsestimat for gennemførelsen af tilsynet. DCUM ringer til ledelsen på dagen for åbningsbrevets udsendelse, for straks at imødekomme eventuelle spørgsmål.

Åbningsbrevet indeholder ligeledes en tilbagemeldingsfrist. Tilbage meldingsfristen tager højde for, hvor lang tid uddannelsesstedet skal bruge på at indsamle og fremsende dokumenterne til DCUM og for, om uddannelsesstedet skal producere materiale i forbindelse med tilsynet.

Under

Åbningsbrevet sendes til den person, bestyrelse eller myndighed, som har det overordnede ansvar for uddannelsesstedet. Uddannelsesstedet skal sende de adspurgte dokumenter til DCUM inden for tidsfristen. DCUM tager hurtigst muligt stilling til, om alle dokumenter er modtaget, og om indholdet i dokumenterne antages at være tilstrækkeligt til at kunne vurdere undervisningsmiljøet. DCUM og uddannelsesstedet kan i løbet af tilsynsperioden være i kontakt via mail eller telefon.

Efter

Når DCUM har fortaget tilsyn med det konkrete uddannelsessted, udarbejdes en skriftlig analyse af uddannelsesstedets undervisningsmiljø. Analysen af uddannelsesstedets undervisningsmiljø beskriver de forhold, som bidrager til at sikre, udvikle og skabe et godt undervisningsmiljø, samt eventuelle anbefalinger vedrørende forhold, som uddannelsesstedet bør forbedre.

Finder DCUM, at der er grove eller gentagne overtrædelser af loven, kan centret henstille til Undervisningsministeriet, at der tages initiativ til eventuelle lovændringer eller udsendes hyrdebrev til uddannelsesstederne om forståelsen af loven.

Opfølgning på tilsyn

Ved udgangen af hvert kalenderår vil der i DCUMs årsberetning indgå et afsnit, som gør status på DCUMs tilsyn det forgangne år, herunder:

- hvor mange uddannelsessteder der er ført tilsyn med
- hvilke tilsynstyper, der er gennemført
- resultater fra de forskellige tilsyn

Årsberetningen offentliggøres på DCUMs hjemmeside.

Desuden kan tilsynets resultater blive formidlet via andre kommunikationsplatforme. Dette kan f.eks. være via DCUMs nyhedsbrev, artikler på DCUMs hjemmeside eller anbefalinger til praksis som en del af DCUMs værktøjer.

Når DCUM formidler resultater fra årets tilsyn, er det med fokus på at videreformidle viden om praksis til praksis. Der vil både være tale om opmærksomhedspunkter og om de gode eksempler fra praksis.

DCUM offentliggør ikke enkelttilsyn, men det enkelte uddannelsessted skal vurdere, om DCUMs tilsynsanalyse skal offentliggøres i henhold til lov om gennemsigtighed og åbenhed. DCUM anbefaler altid at uddannelsesstedet offentliggør tilsynsanalysen.

DCUM vil i forbindelse årets afslutning evaluere sin tilsynsfunktion. DCUM bestræber sig altid på at forbedre egen praksis.